

ציוני חקר

משולחן החוקר

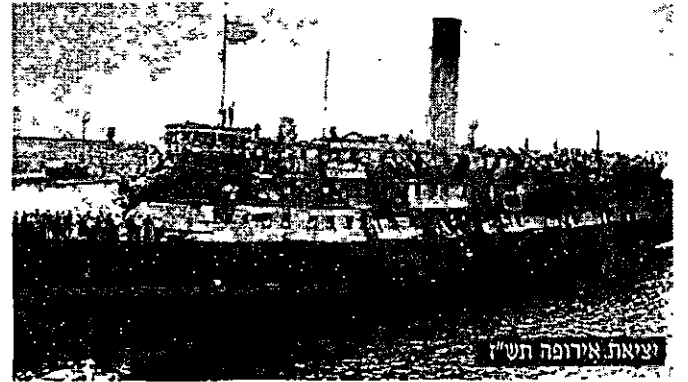
בעקבות נפילתו של אליעזר ארקין בפעולה שנערכה בתגובה לגירוש אנשי "אקסודוס" אנו מביאים בפניכם סיפור מופלא זה:

סיפורו של מעפיל...

מאת אורי ושיץ

העפיל ב"אקסודוס" היא "יציאת אירופה תש"ז".

תושב מזכרת בתיה, העובד כמתנדב במזיאון המושבה על שם ערן שמיר.

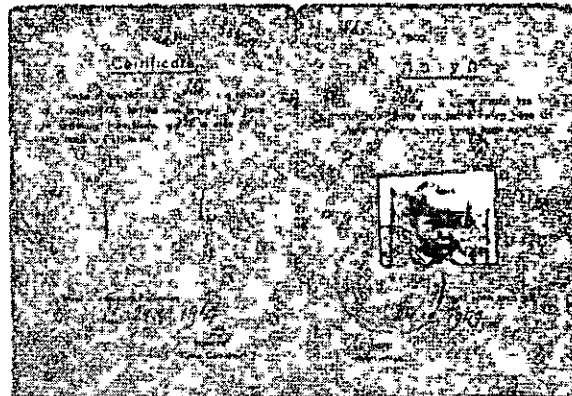
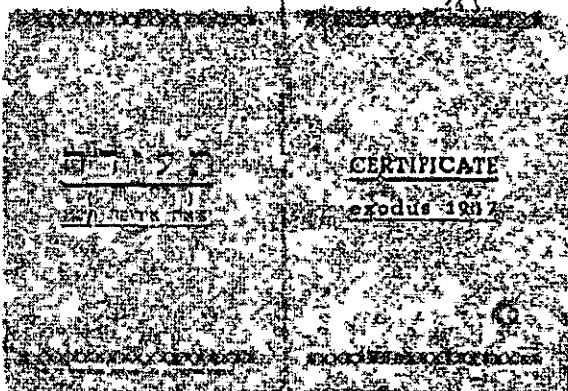

סיפורי מתחיל בפולין. נולדתי אל תוך קלתת המלחמה. הורי גרו אצל פולניה, שלא חשדה בכלום. בבית זה, לאורו של גר שאבי החזיק, באתי לעולם. ידי היו מונחות על תי בתנוה כזו, שהאומנת הבריזה כי אני אהיה כומר. הורי שהיו מחוסשים לנוצרים, כמובן שלא הגיבו. בהמלצת האומנת - בגלל מראי - פנו אל בית תולים לילדים ששרד. בחורף קשה באו, ונאמר להם ש"התינוק הזה לא יחיה". הורי פרצו בבכי, אך לאחר שהתאוששו נטלו אותי אל הבית והחלו לטפל. הורי הבינו שלא יוכלו להישאר, והחל מסע תלאות. ברכבת הם נתקלו באיש גסטפו שחשד בהם, וכשירדו איתו - בפנת הגסטפו - פנה אליהם ואמר: אם עוד פעם אראה אתכם, אתם תהיו בפנים! ועכשיו עופו לי מהעיניים! בשומעם זאת - נסו ומיהרו לקחת רכבת לעיר אחרת. הנודדים החלו מיד לתיפוש אחר מזון ומקלט. כך הגיעו לבולין, ופה - בסתר - החלו להירקם תוכניות על יציאה אפשרית דרך צרפת. מדהים היה איך הצליחו הורי להיטלטל בדרכים עם תינוק. יצאנו עם 174 משאיות אמריקאיות מכוסות בברזנטים, כדי שלא יראו את המטען היקר שבתוכן. היתה הקפדה על דומיה, ואני, כמבין את גודל המעמד, שתקתי ולא הוצאתי הגה. היה זה מסע מפרך, אך למזלנו - איש לא הבחין בתרמית, כלומר, במטען המזון שעל המשאיות. מסע החילוץ החל. בשקט מדהים עלו המעפילים על האוניה ותפסו את מקומם על הדרגשים, אלא שבינתיים גילו הבריטים את כוונות האוניה, הגבירו את הלחץ ורצו למנוע את יציאתה מהנמל. הנווט שקיבל כסף רב לא הגיע. מפקד האניה, יוסי הראל, נתן פקודה לא להתעכב ולצאת גם בלי נווט וגם במחיר של סיכון עצום. אחד הכבלים נתקע במדחף, אך הספינה גברה על התקלה. אמנם התנהלה כשיכורה ונתקעה בדציפיים... אך הצליחה לבסוף להגיע אל פתח הנמל, וכאן שוב תקלה - הספינה עלתה על שירותן. ברור שאם לא התגבר על המכשול - לא תפליג עוד הספינה לעולם. שוכ מנסים את מלוא כוח המנועים קדימה ואחורה... וזה מצליח! בודקים את הקרקעית, כדי

לודא שלא נפגעה ושלא צפויה סכנת טביעה להמוני נוסעיה, אך המזל האיר לנו פנים ויצאנו לדרך. הבריטים מנסים לעצור את המסע, וליד תופי הארץ העימות המילולי הופך לסדרת איומים. האוניה "פרזיזנט ורפילד", זה שמה המקורי, הופבת עתה ל - "יציאת אירופה תש"ז" - אקסודוס 1947. מול החוף הופך העימות לקרב ימי

של ממש, נגיתות בספינה וניסיון להשתלט עליה. הקרב הוא קשה. מספר הפצועים גדול ויש שלושה הרוגים. ברגעים אלו - אני בזרועות אימי, כשרגליה כבר במים שחודרים לספינה. אקסודוס שטה בייגוגים, זאת לאחר השתלטות קומץ מלחים על חדר הפיקוד של הספינה, אלא שרב התובל אייק מנתק את ההגה ראשי ומטה את אקסודוס מהחוף - חזרה אל הים. כשנדע שמצב הפצועים תמור, מחליטים בכל זאת להפסיק את הקרב ולבקש עזרה רפואית. יום שישי אחר הצהריים, על הסיפון מתגורדים מעפילים רבים ושרים את "התקוה", כשהם נרגשים וסחוטים מהקרב הקשה. אני - בזרועות אימי - הפסקתי לבכות, שותף לדרמה המתחוללת ומקשיב לשירה הבוקעת מפי האנשים. חיפה מוארת באור יקרות, כאילו שולחת ברכת עידוד למעפילים. על הרציף מחכה משלחת בינלאומית כדי לצפות במתרחש ולספוג את המדאות הנוראיים, כשהם טוענים בצדק, כי היה זה מראה כבד ומדכא, היתה זו עדות אכזרית למה שהתרחש בלב ים. בברוטליות תסרת כל רגש הועמסו המעפילים על שלוש אוניות גירוש דרבם אל יעד אחר. שלושה בתי הבלא הצפים ה"אושן ויגור", "רינמד פארק" וה"רויאל אמפייר", ועליהם ארבעת אלפים וחמש מאות איש אישה וילד, נועדו להישלח הרחק מחופי הארץ. המינשר שהועבר בין האנשים דיבר על צערה של הממשלה הבריטית, שנאלצת לשלוח את הפליטים לקפריסין עד למועד בו יוכלו לחזור. כמובן שהיתה זו תרמית גדולה. הבריטים, במהלך ברוטלי, אכזרי וצני, החליטו לשלוח את המעפילים בתורה למקור ממנו באו. ממשלת צרפת נקראה לקבל את השבים, אלא שלא היה לאן לתזוד ללא מסמכים וללא נייירת. בתת תנאים, בתום נוראי, מול תופי צרפת מצטופפים הפליטים בתכותם לדעת כיצד יחרץ גורלם. שבועות בתנאי סחי... אך המעפילים לא נכנעים. אני חליתי בכל המחלות, ובמיוחד באבעבועות, שכיסו את כל גופי ושמנעו ממני לשבת או לשכב המקומות היחידים שלא נפגעו היו הברכים והמרפקים, ורק עליהם הצלחתי להישען. אז התל מסע מטורף מצרפת לגרמניה דרך תעלת למנש. בתשעה בנובמבר הגיעו שלוש הספינות לנמל המבורג שבגרמניה, וללא תאום ביניהן - כל אחת התכוננה להתנגדות. ב"אושן ויגור", הראשונה שנכנסה לנמל, מיד החלו המומות. קודם לכן עלה צוות רפואי שבדק אותי, ומשלא ידע מה פשר המתלה - התליט לפנות אותי מהאוניה. אחרי שבועות ארוכים - סוף סוף קרקע מתחת לרגלינו. הגענו לבית חולים. המראה הדוטה שלי היה מזועזע, אולם בשנאמר לצוות מי אנחנו השתנה היתס. הובנסנו לחדר ובו שתי מיטות מוצעות. אחר כך, כשהתלמתי, עברנו למחנה המעצר בפפנדורף, וממנו - אתר זמן מה - אנו בדרכנו לארץ, הפעם באופן חוקי.

תודתנו
חובה
לאורי,
שנכון היה
לחלוק
עימנו
מזיכרונות
משפחתו.
אין ספק, כי
עדות חיה
שכזו -
עולה על כל
סיפורות
כתובה...

תודת
המעפיל
של אורי
ושיץ

ה זה ספר המעפילים שצילם מרדכי אהרן ונחמד גרשון נהדי
הצילום נעשה בסניף מוזיאון תל אביב ובסניף
בית המדרש הגדול, תל אביב, 1994
יצא לאור בשנת תשנ"ד (1994) על ידי הוצאת ספרים
העבריים, תל אביב, 1994. המחיר: 150 ש"ח

ציוני דרך

המדרשה למורשת הציונות
מזכרת בתיה

מרכז הרב מוהליבר

ציוני דרך

כתב עת לתולדות מזכרת בתיה מיזם היוסדה עד ימינו

גליון מס' 3

27.3.02

ערב פסח תשס"ב

מזכרת בתיה

המייסדים מגיעים ארצה חלום בן אלפיים שנה מתגשם לאחר מסע מייגע

תושבי הכפר והחלו את מסעם הארוך בעגלה רתומה לשני סוסים. היתה זו פרידה מרגשת וכאובה. במיוחד היתה הפרידה קשה מן הילדים, שכן היה ברור שמדובר בפרידה ארוכה, למשך חודשים רבים ואולי אף לשנים, עד שיזכו להתאחד יחדיו בארץ ישראל. בהגיעם לתחנת הרכבת בוילנא נפגשו עם ר' יחיאל בריל, עורך עתון "הלבנון", אשר הצטרף אליהם "להנחותם הדרך ולהביאם אל המנוחה והנחלה". התקדמותם לעבר הים האדריאטי היתה ברכבת, בנסיעה על עגלות הרתומות לסוסים ובהליכה רגלית, כאשר בחוץ משתוללות סופות שלגים, ועל כתפיהם הם נושאים את מעט

נמל יפו - שנות השמונים של המאה התשע עשרה (המשך בעמ' 2)

ביום חמישי, ד' בטבת תרמ"ג (14.12.1882), ירדו סוף סוף המייסדים לחוף יפו. התרגשות רבה אחזתם עד כדי בכי, כאשר כרעו בדרך ונשקו את אדמת הקודש. המילים "בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים" (תהילים ככו) קיבלו משמעות מיוחדת בשעה גדולה זו, כאשר החלו לנשום את אוויר ארץ ישראל. מסעם של אחד עשר ראשי המשפחות מפלובנה החל במוצאי שבת פרשת "ויצא" תרמ"ג, כאשר הם משאירים מאחוריהם את משפחותיהם הענפות. פרק זמן של שבועיים בלבד הוקצה להתארגנות לנסיעה מאז נבחרו לעלות לארץ ישראל. משפחות המייסדים אף מכרו חלק מרכושן כדי לממן את הוצאות הדרך. בהתבקיות ובנשיקות נפרדו אחד עשר המייסדים מבני משפחותיהם ומכל

בימים ההם בזמן הזה

הצנפי
ליוון כיסית תרמ"ה 1886 בערך כתב בני המודה
"מצה שמורה" ממזכרת בתיה

בעקרון חייבים לעשר ימות מאד. ברור ה' מנהל המושבות, מארון אסביאקי ג'י, מקד על אכרי עקרוני יעשה השנה הזאת כל תוסיהם "שמורים משעת קצורה" כי עדי היום יאכלו בני ירושלים מצותיהם מחייט חבנון, אשר נודע על די פלחים ערבים ונקצרו ונדושן ונזרר והברו על יד פלחים, ושומרים מבני ישראל עומדים עליהם. אפס השומרים בעצמם מעידים וממדים, כי דבר שאי אפשר לשמור את הפלח לבלי יערב תוסים בלתי שמורות בהתנועת השמורות, וכבר נמנו בעורמות ורחובות כאלה שאי אפשר לעמוד עליהן. הסיבה לדבר היא סיבה פשוטה מאד, כי תקונים החיטה מידי הפלח מעלים על עיני חייט השמורה דבר חשוב. כי על כן יתאמץ המוכר להרבות בתוסו שמורה ויביא בסתר מן המוכר לו ויערב בתוך התוסים הגדושים, ואולם מהטעם והלאה החפלים בשמורה יהיה ליבם נכון ונכסות, כי חייט שמורות באמת על ידי בני ישראל כשרים אכלו, מכל שום חשש ערמה ותחבולה. כי על כן קוה אשר סוחרי שמורה בירושלים - תחת לקנות בחברון דבר על ספק - יפנו לאחיהם היהודים לקנות דבר ודאי מורם ומעושר בדת ויקוים בהם "ויאכלו מעבור הארץ".

